

առաջի կայր նմա. զնաց եհաս մօտ մեղմիկ օդով՝ և արծակեաց թնդանօթ մի զկնի. և նա ոչինչ համարեցաւ և զնայր զճանապարհ իւր. սա երկրորդեաց և երեքկնեաց զայն, և նա ոչ ինչ հոգացաւ զայնմանէ. սա աստուտ կատարեցաւ և զայրացաւ, և վարէր զնան սաստկութեամբ ի վերայ. իսկ նա անապարեաց անդէն, պարզեաց զամենայն առագաստսն, և թեօքն առագաստից և թիանց վարութեամբ տեղի տայր: Մոսկոֆեանք զայն տեսեալ՝ մակոյկոջն վազեցին ի վերայ. մօտեցաւ մակոյկն ի Վօլիկն և սկսան մարտ պատերազմի. քաջացան երկոքին կողմանքն և մարտեան թիւֆէնկով և փիշտօֆով. և տեղի ետ հիւսիսականն. դարձան ընդ կրունկն մոսկոֆեանն ի նաւն. և անտի դարձեալ սկսան մարտ պատերազմի թօփով յերկուց կողմանց, և երկարեցաւ մարտն իբր երեսուն ժամս. և որպէս թուի անկան բազումք ի հիւսիսայնոյն քան ի միւսմէն. իսկ Վօլիկն մերձեցաւ ի ցամաք անդր, և թիկունս եգիտ, և անտի սկսան և արտաքուստ արձակել թօփս և թիւֆէնկս. և զիչերն եհաս ի վերայ. իսկ հիւսիսայինն տկարացեալ այլ ևս՝ ունայն դարձաւ յետս. իսկ նա ազատեալ ի ձեռաց նորա՝ զնաց զճանապարհ իւր՝ ի սքանչացումն մեր ամենեցուն, որք ի զննին կայաք, զի չէր այնքան հեռի ի մէնջ. այլ որպէս սուրբ զազարու վանքն և սան սէովուն:

Լուսանցքին եզերքը հորիզոնաձև զրուած կայ նաև հետեւեալը, առանց նշանի մը՝ թէ ո՛ր պէտք է մտնել:

Այլ սոքա չէին բուն մոսկոֆք, այլ յոյնք մոսկոֆեան պայրախով և նոցա հպատակք:

Գրեցաւ յամի 1771 ի դեկտ. 8

37.

Գ.

Գերշարգելի Հոգևոր և՛որ խնամ, և մեծապատիւ Արքայի Տեսաւն Տեսաւն Ստեփաննոս Վրդպ.ի մեծաւ խոնարհութեամբ ողջոյն սիրոյ

... Վասն պատերազմաց յայտ լիցի. զի ստուգիւ լուաք, թէ երկու ամսով յառաջ՝ եհար մօսկոջն զտաճիկն առ բուզուրեշտ քաղաքան չարաչար իբրև զհարիւր հազար. ցիր և ցան արար. և գերեցոյց հանդերձ փաշային բազումս. և զպատերազմական անօթս յորովս գրաւեաց, և զկէս մի հալածական արար զդանորաւ. և առանձինն զ24 առապայ լի առասանօք և խայիչիւք էառ ի տանկէն: Ապա հարցանելով մօսկոջն ցփաշայն, թէ առ ի՞նչ բերեալ իցէ զայնչափ առասանս և խայիչս: Պատասխանելով ասէ ստուգութեամբ, թէ առ ի գերել և կապել զմօսկն: Վասն զի չունէր այժմ ի մտի ընդհարկանիլ ի կուր անպատրաստ գոլով: Սակայն խաբեալ յիմոց պօյերից անկայ ի ձեռս թագաւորին զօրօքս, որոյ կամ առաջի: Յայնժամ հրամայեաց մօսկոջն նոքիմբք առասանօք կապել և տանել զնոսա գերիս աւելի քան զժ հազար տանկիս. և միշտ լսի, թէ մօսկն հարկանէ և վանէ չարաչար զթուրքն:... Կոր տէկոէթ եկն ի սրբազան պապէն ընդ ամենայն երկիրն թագուհւոյն, որով լուծանին և տնօրինին ամենայն տօնք ընդ բոլոր տարին, բաց ի կիրակէից և ի տէրունականաց, զոր և ի մեր եկեղեցին հրատարակեցաք¹...

Անպիտան ծառայ

1772 Յունվրի. 8
Երկրպարեթուպօլիս

Հայր Բարսեղ Կասդուրեան
ի կարգէ սրբոյն Անտ. վրդպ. Մխիթարեան

1. Այս «նոր տէկոէթ»-ը որ – ըստ նամակագրին – Արքազան Պապէն է՝ կու գայ կերպով մը հաստատելու Աւստրիոյ կայսեր հրովարտակը և միանգամայն արգիլելու այդ առթիւ յարուցուած վէճերն ու զիմադրութիւնները (տես ՅԱ. վաւերաթուղթ, էջ 270):